

گزارش اولین سمینار کودکان خیابانی

منیژه صفایی
کارشناس اقتصاد
ناظر ناظم
کارشناس ارشد جامعه‌شناسی

اولین سمینار کودکان خیابانی در اسفندماه ۹۲ با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان بهزیستی، مرکز مطالعات ناجا، انجمن علمی رفاه اجتماعی ایران، انجمن علمی مددکاری اجتماعی، ستاد سازماندهی سازمانهای مردم نهاد، شورای اسلامی شهر تهران و دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی در دانشگاه علوم بهزیستی تهران برگزار شد. این سمینار با اهداف توانمندسازی کودکان خیابانی و به اشتراک گذاشتن تجارب علمی و عملی در کار با کودکان خیابانی توسط نهادها و سازمانهای مختلف و حمایت و حساس سازی مسئولین نسبت به آنان و با تأکید بر سیاستهای کلان کشور از جمله مشارکت کودکان و نوجوانان در سیاست‌گذاری‌ها و هماهنگی بین بخشی دستگاه‌های دولتی و توجه به جایگاه خاص بخش غیردولتی در توانمندسازی کودکان خیابانی تشکیل شده بود.

جناب آقای دکتر سام آرام دبیر علمی این همایش با اشاره به اهمیت مشکلات و مسائل کودکان خیابانی، اظهار داشتند که حدود ۴۵ مقاله پیرامون مسائل و مشکلات کودکان خیابانی به دفتر همایش ارسال شده است. همچنین شعرها و نقاشی‌ها و داستانهایی نیز در خصوص کار کودکان به دست ما رسیده است.

در این سمینار جناب آقای دکتر همایون هاشمی ریاست سازمان بهزیستی سخنانی را پیرامون اهداف این سمینار بیان کردند و اظهار داشتند که وظیفه ساماندهی کودکان خیابانی فقط برعهده شهرداری، نیروی انتظامی و سازمان بهزیستی نیست بلکه همه دستگاه‌ها باید برای هماهنگی و برخورد با این معضل اجتماعی، سازمان بهزیستی را، یاری کنند.

وی با اشاره به این که بهزیستی در این حوزه با برنامه ریزی‌های مدونی که طی سالیان گذشته داشته در میانه راه قرار دارد، تصریح کرد، از همه دستگاه‌ها انتظار داریم تا برای داشتن یک خروجی خوب برای حل مسائل کودکان خیابانی به بهزیستی کمک کنند و بخش توانمندسازی مبتنی بر جامعه را، توسعه دهند.

رئیس سازمان بهزیستی کشور گفت: از ابتدای سال جاری تاکنون این سازمان ۲۶۰۰ کودک خیابانی را ساماندهی کرده و در مراکز بازتوانی، آموزش های خانواده را به آنان تعلیم داده است. هاشمی گفت: شیب کودکان خیابانی بی سرپرست به سمت کودکان دارای سرپرست سوق یافته است و باید برای کاهش این شیب از همه دستگاه ها کمک بگیریم. وی با بیان اینکه در مسیرهای پر پیچ و خم این حوزه، حضور مددکاران اجتماعی و روانشناسان باید پررنگ تر از قبل باشد، افزود: حضور دانشگاهیان در این حوزه نیز باید تقویت شود. رئیس سازمان بهزیستی کشور ادامه داد: مسئله ی کودکان خیابانی به عنوان آسیبی اجتماعی محسوب می شود و تعداد آنان هیچگاه به صفر مطلق نمیرسد اما باید با برنامه ریزی و همکاری همه دستگاه ها تلاش کرد تا این آسیب ها را در جامعه کاهش یابد.

همچنین وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی در پیامی به همایش کودکان خیابانی، بر لزوم بسیج عمومی برای کاستن از مشکلات و رنج کودکان خیابانی و حرکت به سمت بهبود ساختاری آنان تاکید کرد.

دکتر علی ربیعی در این پیام افزود: این واقعیت که امروز نگران پیری جمعیت و آسیب های ناشی از آن هستیم و سیاست های جمعیتی، افزایش باروری و رشد بیشتر جمعیت را هدف قرار داده اند، به ما یادآور می شود که همراه با در نظر داشتن سرمایه جمعیتی آینده، به سرمایه های امروز جمعیت توجه خاص داشته باشیم. وی خاطرنشان کرد کودکان و نوجوانان سرمایه های انسانی امروز هستند و رشد و شکوفایی آن ها باید در اولویت باشد. اما متأسفانه شاهد کودکان و نوجوانانی هستیم که به جای آموختن و اندوختن دانش و مهارت در مدرسه، زندگی، خواب، و مکان امرار معاش آنها در خیابان است. وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی افزود: مشکل کودکان کار و خیابان، بدون توجه به الگوهای توسعه کشورهای قابل حل نیست. نوع نگاه کلان به مقوله توسعه و نقشی که برای نتایج غیراقتصادی توسعه قائل می شویم، بر سرنوشت کودکان کار و خیابان تأثیر اساسی دارد. به علاوه بدون تعریف نقش دولت در جریان توسعه، و لحاظ کردن تأثیرات ناشی از تعامل دولت ها در روابط بین المللی نمی توان به بهبود وضعیت کودکان کار و خیابانی امید داشت. ایشان گفتند که سرنوشت کودکان کار به سرنوشت اقدامات دولت ها برای بهبود کیفیت زندگی بزرگسالان بستگی دارد.

در ادامه پیام دکتر ربیعی آمده است: سیاست های دولت و شهرداری ها که بر پیدایش سکونتگاه های غیررسمی، کار غیررسمی، و شکاف طبقاتی مؤثرند، زمینه های مستعد برای پیدایش و افزون شدن تعداد کودکان کار و کودکان خیابانی را ایجاد می کند. وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی گفت: ظرفیت دولت ها برای رسمی و شفاف کردن فعالیت های همه بخش های اقتصادی، و توانمندی ایشان در اعمال نظام های بازتوزیع به نحوی که نظام های بیمه ای و تأمین اجتماعی فراگیر شوند، و بازتوزیع های مالیاتی مانع از شکاف طبقاتی شوند،

به شدت بر سرنوشت کودکان کار و خیابان مؤثر است. وی افزود: از این رو تأکید می کنم که مسأله کودکان کار و خیابان فقط چیزی از جنس دلسوزی های انسانی نیست، بلکه به طور مستقیم با اقتصاد سیاسی کشورها و عملکرد دولت ها ارتباط دارد. مسأله این کودکان را نباید در سطح سودجویی و رفتار غیرانسانی شماری از افراد برای بهره کشی از کودکان دانست و به این سطح تقلیل داد. کودکان کار و کودکان خیابانی محصول رویه های موجود در ساختار اقتصاد سیاسی کشورهاست. همچنین نقش جامعه در بهبود زندگی کودکان کار و خیابان نیز نباید فراموش شود. جامعه مدرن می تواند دارای انبوهی از سازمان های مردم نهاد، خیریه ها و گروه های داوطلبی باشد که مایل اند برای مقاصد انسان دوستانه، با هزینه و کارآیی بسیار بیشتر از سازمان های حمایتی دولت ها اقداماتی مؤثر برای بهبود زندگی کودکان انجام دهند. ما وظیفه داریم از طریق قانون گذاری، برنامه ریزی برای تأثیرگذاری مؤثر رسانه ها بر افکار و عزم عمومی، و ارائه آموزش های کارآمد، جامعه مدنی را برای مشارکت مؤثر در بهبود وضعیت کودکان کار و کودکان خیابانی بسیج کنیم.

وی گفت: امروز در دورانی به سر می بریم که نگاه های گذشته به کودکان خیابانی اصلاح شده و تغییر کرده است. زمانی این کودکان را تهدید و آسیبی برای جامعه می انگاشتند اما امروزه آن ها را دارای حقوق شهروندی می شماریم. وی گفت: اگر این کودکان دارای حقوق شهروندی دانسته شوند، رفع آسیب از ایشان و حمایت اجتماعی برای زدودن آثار قربانی بودن از چهره زندگی ایشان، ضرورتی اجتناب ناپذیر می شود، اما جامعه و دولت مسئولیت های بزرگ تری نیز در قبال ایشان پیدا می کنند. دولت تدبیر و امید که بر تحقق حقوق شهروندی تأکید دارد، حقوق شهروندی این کودکان را در اولویت می داند. ربیعی گفت: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در همین راستا پس از تشکیل شورای ساماندهی کودکان خیابانی پس از ۸ سال وقفه، تشکیل اتاق فکر کودکان کار و خیابان را با حضور نمایندگان و صاحب نظران دانشگاهی در دستور کار خود قرار داده است تا زمینه گفت و گوی اجتماعی برای سیاست گذاری در این حوزه را فراهم کند.

در این همایش آقای دکتر کردونی مدیر کل دفتر آسیب ها و حمایت های اجتماعی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با ارائه نکاتی پیرامون اقدامات انجام شده در این خصوص اظهار داشتند که معاونت اجتماعی دفتر امور آسیب های اجتماعی، نخستین سامانه بانک اطلاعات آسیب های اجتماعی را با آدرس <http://asibha.mcls.gov.ir> راه اندازی نموده اند که در این سامانه تمامی آسیب ها رصد شده و بر اساس تراکم منطقه و شاخص های منطقه ای پیگیری می شود.

نامبرده با اشاره به فراخوان دکتر ربیعی در روزنامه ایران از همه رسانه ها و نهادهای مدنی کمک خواستند که با کمک به گفتن اجتماعی در

کشور و در عرصه سیاستگذاری اجتماعی تحول ایجاد کنند و با اشاره به پایگاه اطلاعاتی موجود در این زمینه آمادگی دفتر آسیب‌ها و حمایت‌های اجتماعی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی را برای ایجاد دانش‌های پژوهش محور و تبدیل این دانش به سیاستگذاری و اجرای توأم با پایش این سیاست‌ها را مطرح کردند و گفتند که با داشتن نگاه ملی و منطقه‌ای به این مسئله برای انجام این امور برای همکاری دانشگاهها، آماده اند و پیشنهاد کردند که هر کس و هر سازمانی اطلاعات و پژوهش‌هایی در این خصوص دارد می‌تواند به پربار کردن این سامانه کمک نماید.

در بخش پنل این همایش نیز نمایندگان هر یک از سازمانها و نهاد های شرکت کننده فعالیت‌های خود را در این زمینه بیان کردند. این پنل که با هدف هماهنگی و تعامل و تعاون دستگاههای دولتی و غیردولتی و ساماندهی فعالیت‌های آنان تشکیل شده بود در خاتمه اعضای پنل با جمع بندی موضوعات مطرح شده در پنل و پرسش و پاسخ حاضرین موارد ذیل را دسته بندی و عنوان کردند:

- مشکلات آماری
- نبود نظام مدیریت واحد
- مقررات گذاری از بالا به پایین
- لزوم تهیه بانک اطلاعات جامع
- لزوم بسترهای قانونی و حقوقی
- عدم وجود راهبرد رسانه ای
- عدم مشارکت مدنی در اتاق های فکر و غیره و...

در ابتدای سمینار مقاله سرکار خانم دکتر وامقی با عنوان علل، ساختار و پیامدهای پدیده کودکان خیابانی در ایران توسط ایشان ارائه شد و در ادامه سه مقاله برگزیده از بین مقالات ارسالی با عناوین زیر معرفی و ارائه شد.

۱- بررسی وضعیت کودکان خیابانی کشور در سال ۱۳۹۱

۲- تحلیل عاملی مشکلات کودکان خیابانی

۳- بررسی وضعیت کودکان خیابانی در سن تحصیل شهر مشهد.

در پایان از مقالات و آثار برگزیده تقدیر به عمل آمد مر اسم با قرائت قطعنامه‌ای توسط مجری همایش در خصوص پیشنهادات و نظرات ارائه شده و سیاستها و برنامه ریزی‌های لازم به اتمام رسید.